

Tadeusz Zieliński

**POWIETRZNY WYMIAR
DZIAŁAŃ BOJOWYCH
W LIBII (2011)**

**Operacja Odyssey Dawn
i Unified Protector**

Tadeusz Zieliński

**POWIETRZNY WYMIAR DZIAŁAŃ BOJOWYCH
W LIBII (2011)**

**OPERACJA ODYSSEY DAWN I UNIFIED
PROTECTOR**

**SILVA
RERVM**

Wydawnictwo Naukowe SILVA RERUM

Poznań 2014

Recenzent:

Prof. dr hab. Eugeniusz Zabłocki

© 2014 by Tadeusz Zieliński

© 2014 by Wydawnictwo Naukowe SILVA RERUM

All rights reserved

ISBN: 978-83-64447-27-3 /**druk**/

Wydanie I: Wydawnictwo Naukowe SILVA RERUM

www.wydawnictwo-silvarerum.eu

Poznań 2014

Redaktor prowadzący – Paulina M. Wiśniewska

Korekta – Katarzyna Strzyż

Projekt okładki – Studio StrefaDTP

Zdjęcie na I stronie okładki: ©Shutterstock/TebNad

Skład komputerowy – Zbigniew Dziemianko

Druk ukończono w maju 2014 r.

SPIS TREŚCI

WSTĘP

ROZDZIAŁ 1. DROGA DO INTERWENCJI W LIBII POD DOWÓDZTWEM SOJUSZU PÓŁNOCNOATLANTYCKIEGO

1. GENEZA WOJNY DOMOWEJ W LIBII
2. SPOŁECZNOŚĆ MIĘDZYNARODOWA WOBEC WOJNY DOMOWEJ W LIBII
3. OGÓLNY PRZEBIEG WYDARZEŃ W WOJNIE DOMOWEJ W LIBII
 - 3.1. Działania bojowe w Libii do czasu interwencji NATO – kalendarium
 - 3.2. Przebieg wydarzeń w Libii po rozpoczęciu interwencji NATO

ROZDZIAŁ 2. POTENCJAŁ BOJOWY STRON ZAANGAŻOWANYCH W DZIAŁANIA BOJOWE W LIBII

1. SIŁY ZBROJNE LIBII
 - 1.1. Wojska lądowe
 - 1.2. Siły powietrzne
 - 1.3. Marynarka wojenna
 - 1.4. Siły paramilitarne i wewnętrzne siły bezpieczeństwa
2. SIŁY OPOZYCYJNE
3. SIŁY KOALICYJNE

ROZDZIAŁ 3. DZIAŁANIA POWIETRZNE NAD LIBIĄ

1. OPERACJA ODYSSEY DAWN
2. OPERACJA UNIFIED PROTECTOR
3. SYSTEM DOWODZENIA I TARGETING W OPERACJI POWIETRZNEJ NAD LIBIĄ
 - 3.1. System dowodzenia w operacji Odyssey Dawn
 - 3.2. Aspekty dowodzenia w operacji Unified Protector
 - 3.3. Targeting w operacji libijskiej
4. NARODOWE DOŚWIADCZENIA WYBRANYCH PAŃSTW Z PRZEBIEGU DZIAŁAŃ
POWIETRZNYCH NAD LIBIĄ

ROZDZIAŁ 4. LIBIJSKIE DOŚWIADCZENIA

1. ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA OCHRONĘ
(RESPONSIBILITY TO PROTECT – R2P) W LIBII
2. POLITYCZNE DYLEMATY OPERACJI KOALICYJNEJ W LIBII
3. OPERACYJNE DOŚWIADCZENIA KOALICJI W OPERACJI LIBIJSKIEJ
4. KILKA UOGÓLNIENI NA TEMAT DZIAŁAŃ POWIETRZNYCH NAD LIBIĄ

ZAKOŃCZENIE

BIBLIOGRAFIA

ZAŁĄCZNIKI

SPIS RYSUNKÓW I TABEL

WSTĘP

Po raz kolejny historia pokazała, że niezadowolenie społeczne, wynikające z trudnej sytuacji ekonomicznej oraz, przede wszystkim, dążenie zwykłych ludzi do wolności, są głównymi czynnikami zdolnymi do obalenia autorytarnych rządów. Tak było w Libii w 2011 roku, a interwencja państw koalicji stanowiła jedyne wsparcie dla rebeliantów, którzy wywalczyli sobie wolność.

Wystąpienia społeczne o różnej intensywności ogarnęły dużą część krajów arabskich już w grudniu 2010 roku, a z czasem otrzymały one określenie Arabskiej Wiosny. W wyniku rewolucji w kilku państwach doszło do zmiany rządów (Tunezja, Egipt), a w innych protesty zostały krwawo stłumione przez rządzących (Bahrajn), jeszcze w innych walki o „lepsze jutro” trwają nadal (Syria). Jednakże tylko w Libii konieczna była interwencja społeczności międzynarodowej, która mając na uwadze „odpowiedzialność za ochronę” (*responsibility to protect*) postanowiła chronić ludność cywilną, przeciwko której wystąpił rządzący od wielu lat w Libii Muammar Kaddafi.

Interwencja koalicji „chętnych państw”, początkowo w ramach operacji Odyssey Dawn, a następnie Unified Protector stanowi ciekawe, wieloaspektowe źródło rozważań, odnoszących się zarówno do czynników politycznych, jak i militarnych. W kontekście politycznym należy zwrócić szczególną uwagę na funkcjonowanie Sojuszu Północnoatlantyckiego w wymiarze globalnym i jego postrzeganie przez społeczność międzynarodową jako gwaranta bezpieczeństwa. Interwencja humanitarna w Libii wyraźnie pokazała, że NATO nie stanowi monolitu w kontekście podejmowania decyzji i często partykularne interesy poszczególnych państw członkowskich decydują o takim, a nie innym rozwoju sytuacji. Tylko niewielka część państw członkowskich w pełni zaaprobowała uczestnictwo NATO i jego dowodzenie działaniami powietrznymi nad Libią, a samo kierowanie operacją Unified Protector przysparzało w początkowym etapie wiele problemów. Odrębną kwestią w aspekcie politycznym, która powinna być szeroko dyskutowana w kontekście działań w Libii, jest zaangażowanie się Unii Europejskiej w rozwiązanie sytuacji kryzysowej, a właściwie brak adekwatnych do rozwoju sytuacji decyzji. Unia Europejska jako organizm formalnoprawny nie sprostала wymaganiom w zakresie szybkiego podejmowania decyzji odnośnie Libii. Główny ciężar przeprowadzanych działań spoczywał na dwóch państwach – Francji i Wielkiej Brytanii, pozostałe państwa w większości przypadków były biernymi obserwatorami, skupiając się na dyplomatycznych komentarzach. Jest to niepokojący sygnał na przyszłość i każe się zastanawiać nad funkcjonowaniem Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony, tym bardziej że konflikt libijski był „wymarzoną” do tego, aby jego rozwiązaniem zajęła się właśnie Unia Europejska.

Drugi aspekt rozważań odnosi się bezpośrednio do zaangażowania militarnego koalicji państw, zapewniających ochronę ludności cywilnej i wspierających jej dążenia wolnościowe. Uczestnictwo elementów bojowych

koalicji chętnych państw należy zakwalifikować jako udział w konflikcie o małej intensywności, który toczył się bezpośrednio przy granicach Europy. Wydawałoby się, że z wojskowego punktu widzenia nie powinien on stanowić problemu dla uczestników powietrznej operacji nad terytorium Libii. Zapisy zawarte w rezolucji nr 1973 przyjętej przez Radę Bezpieczeństwa ONZ wyraźnie wskazywały, że jedynym możliwym narzędziem przeznaczonym do rozwiązania sytuacji konfliktowej w Libii było lotnictwo. Rzeczywistość okazała się jednak zdecydowanie bardziej skomplikowana. Przede wszystkim, niewystarczające okazały się zdolności operacyjne europejskiej części państw NATO. Przyjęta rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1973 ustanawiała strefę zakazu lotów nad Libią i jednocześnie wykluczała zaangażowanie elementów naziemnych w rozwiązanie sytuacji kryzysowej. Dlatego zasadnicze zdolności sił koalicyjnych pochodziły z obszaru sił powietrznych, a w szczególności lotnictwa i opierały się na samolotach bojowych oraz samolotach tankowania powietrznego, zapewniających dostęp do terytorium Libii. Brak adekwatnej do tempa operacji ilości uzbrojenia kierowanego, zasobów z obszaru rozpoznania i obserwacji czy wykwalifikowanego personelu – to tylko niektóre z domen, które utrudniały prowadzenie działań bojowych. Również niemożność użycia statków powietrznych niektórych państw biorących udział w operacji do misji uderzeniowych (powietrze-ziemia) hamowała tempo działań operacyjnych. Po raz pierwszy w historii Stany Zjednoczone przyjęły w operacji rolę wspierającą wycofując swoje bojowe zasoby z działań i udostępniając elementy wspierające. Pomimo tego, bez wsparcia ze strony USA (samoloty tankowania w powietrzu, zasoby do prowadzenia rozpoznania i obserwacji, bezzałogowe systemy powietrzne) efekt końcowy operacji Unified Protector mógłby stać pod dużym znakiem zapytania. W dalszym ciągu brakuje świadomości w europejskiej części NATO, że cięcia w budżetach obronnych poszczególnych państw obniżają drastycznie zdolności Sojuszu Północnoatlantyckiego w obszarze kolektywnej obrony, na co wyraźnie wskazują doświadczenia z operacji Unified Protector.

Trzeci z aspektów odnosi się do roli interwencji humanitarnej w zapewnieniu ochrony ludności cywilnej, przeciwko której wystąpiła władza. Operacja w Libii była prowadzona według założeń koncepcji odpowiedzialności za ochronę, która jest rozwijana w społeczności międzynarodowej i która w przyszłości powinna niwelować ograniczenia przypisane do klasycznej interwencji humanitarnej. Nie brakuje jednak głosów, że idea koncepcji odpowiedzialności za ochronę i jej ewentualny dalszy rozwój zostały w trakcie konfliktu w Libii zaprzepaszczone. Czy rzeczywiście?

Przedstawione powyżej ogólne dylematy związane z działaniami powietrznymi nad terytorium Libii składają się na monografię obejmującą cztery rozdziały, zawierające próbę odpowiedzi na powyższe problemy. Pozyskanie odpowiedzi było o tyle utrudnione, że blisko trzy lata po zakończeniu konfliktu w Libii brakuje kompleksowych opracowań dotyczących użycia lotnictwa w działaniach powietrznych przeciwko reżimowi Kaddafiego.

Stąd głównym źródłem wiedzy pozostają cząstkowe raporty sił zbrojnych państw uczestniczących w działaniach bojowych, opisujące narodowe doświadczenia oraz bezpośrednie relacje medialne i artykuły prasowe z okresu trwania konfliktu, jak również sporadyczne artykuły, których zdecydowana większość publikowana była za granicą.

W rozdziale pierwszym przedstawiono polityczne dylematy związane z podejmowaniem decyzji o interwencji w Libii, charakteryzując jednocześnie genezę wojny domowej w Libii. Dokonano także przeglądu najważniejszych wydarzeń militarnych do momentu przejęcia dowodzenia przez Sojusz Północnoatlantycki.

Rozdział drugi zawiera porównanie potencjałów bojowych głównych aktorów zaangażowanych w konflikt: reżimu Kaddafiego, sił opozycyjnych oraz sił koalicyjnych.

Rozdział trzeci poświęcono działaniom powietrznym nad Libią, wprowadzając opis zasadniczych wydarzeń w trakcie operacji Odyssey Dawn oraz Unified Protector. Scharakteryzowano system dowodzenia operacją, a także przedstawiono narodowe doświadczenia z użycia sił powietrznych w działaniach bojowych nad Libią.

Rozdział czwarty to opis doświadczeń z działań bojowych nad Libią. Odnosi się zarówno do aspektów politycznych, jak i militarnych w kontekście działań militarnych prowadzonych nad terytorium Libii.

Monografię uzupełniono o załączniki przedstawiające kalendarium wydarzeń oraz potencjał bojowych sił koalicyjnych zaangażowanych w konflikt.

Plk dr Tadeusz Zieliński: absolwent Wyższej Szkoły Oficerskiej Sił Powietrznych w Dęblinie oraz Akademii Obrony Narodowej. Absolwent studiów podyplomowych w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie z zakresu problematyki przestępczości zorganizowanej oraz terroryzmu. Aktualnie: Adiunkt – Kierownik Zakładu Działań Sił Powietrznych w Instytucie Lotnictwa i Obrony Powietrznej Wydziału Zarządzania i Dowodzenia w Akademii Obrony Narodowej. Jego działalność naukowa związana jest z szeroko rozumianą obronnością, a w szczególności teorią i praktyką użycia lotnictwa wojskowego w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych oraz we współczesnych konfliktach zbrojnych. Jest autorem wielu artykułów i opracowań z obszaru lotnictwa wojskowego publikowanych w kraju i zagranicą („Bellona”, „Zeszyty Naukowe AON”, „Lotnictwo”, „Armia”, „Defence&strategy”, „Acta Avionica”), w których porusza problematykę funkcjonowania lotnictwa wojskowego we współczesnych, globalnych uwarunkowaniach.

Powietrzny wymiar działań bojowych w Libii (2011). Operacja Odyssey Dawn i Unified Protector

Wojna domowa w Libii w 2011 roku, będąca kolejnym etapem Arabskiej Wiosny, odmiennie niż w pozostałych krajach Afryki Północnej wymagała interwencji społeczności międzynarodowej. Rządzący od kilkudziesięciu lat Libią pułkownik Muammar Kaddafi wystąpił zbrojnie przeciwko własnemu społeczeństwu i istniała realna groźba dużej liczby ofiar. Aby temu zapobiec Rada Bezpieczeństwa ONZ uchwaliła dwie rezolucje: nr 1970 oraz 1973, mające na celu ochronę ludności cywilnej poprzez, między innymi, utworzenie strefy zakazu lotów oraz egzekwowanie embarga na dostawy uzbrojenia. Zapisy przyjęte w rezolucji nr 1973 wyraźnie wskazywały na brak możliwości podjęcia działań lądowych na terytorium Libii i jakiegokolwiek formy jej okupacji. Dlatego jedynym narzędziem, zdolnym do egzekwowania postanowień rezolucji, było lotnictwo.

Niniejsza monografia prezentuje kilka istotnych aspektów związanych ze wsparciem sił rewolucyjnych w Libii przez koalicję interweniujących państw. Po pierwsze, przedstawia polityczne dylematy społeczności międzynarodowej związane z procesem podejmowania decyzji o interwencji humanitarnej w Libii, a tym samym drogę Sojuszu Północnoatlantyckiego do przejęcia dowodzenia nad działaniami bojowymi w Libii. Po drugie, analizuje zdolności bojowe poszczególnych stron konfliktu, wskazując na ich silne i słabe strony. Po trzecie, opisuje działania lotnictwa koalicji „chętnych państw” nad Libią w ramach dwóch operacji – Odyssey Dawn oraz Unified Protector, w tym zaangażowanie i doświadczenia poszczególnych państw. I wreszcie, przedstawia libijskie doświadczenia w perspektywie polityczno-militarnej. Czy NATO sprostało postawionym przed nim zadaniom w kontekście Libii? Czy założenia „odpowiedzialności za ochronę”, na bazie których interweniowano w Libii, sprawdziły się? Czy zdolności operacyjne NATO w obszarze lotnictwa okazały się wystarczające? W jaki sposób operacja w Libii może wpłynąć na przyszłość NATO? To podstawowe pytania, na które monografia stara się udzielić odpowiedzi.

Wydawnictwo Naukowe SILVA RERUM
www.wydawnictwo-silvarerum.eu

